

LƯỢC GHI BÀI NÓI CỦA THỦ TƯỚNG PHẠM VĂN ĐÔNG TẠI HỘI NGHỊ VẬT LÝ TOÀN MIỀN BẮC LẦN THỨ NHẤT

(Chưa được Thủ tướng duyệt lại)

Thưa các đồng chí,

Trước hết, xin nói với các đồng chí một điều rất quan trọng đối với tôi cũng như đối với các đồng chí: hội nghị này tập trung phần lớn những người làm công tác trong ngành vật lý; hội nghị phải nghe và bàn bạc dân chủ để sau đó, các đại biểu ra về sẽ giải quyết những vấn đề rất thiết thực của ngành vật lý đối với quốc kế, dân sinh. Có như vậy, hội nghị mới đạt kết quả tốt. Nếu không, thì việc chúng ta hội họp ở đây chỉ là mất công, mất thì giờ vô ích trong lúc mọi người, mọi ngành đều đang rất bận rộn này. Vừa đây, tôi được nghe hai báo cáo của hội nghị. Theo tôi, báo cáo thứ nhất có thể rất thiết thực; nếu ta sản xuất nhiều và đưa ra tiêu thụ thay các mặt hàng từ lâu vẫn nhập, là rất thiết thực. Còn vấn đề nêu trong báo cáo thứ hai, tôi không biết rõ thiết thực đến mức nào. Cũng có thể các đồng chí làm ở phòng thí nghiệm của Trường đại học I khoa đề dùng cho việc giảng dạy và nghiên cứu, như vậy cũng có cái tốt. Nhưng nếu từ đó, các đồng chí dùng rộng ra, ở Bộ I tế, trong các bệnh viện vào việc chẩn đoán bệnh và chữa bệnh, thì lúc đó ý nghĩa thiết thực của nó sẽ nhiều hơn.

Tôi bắt đầu vào câu chuyện với các đồng chí hôm nay:

1. Trước hết, tôi muốn nhắc các đồng chí một điều rất quan trọng: việc làm ấy phải *thiết thực*, hội nghị của các đồng chí phải đem lại kết quả thiết thực. Những công trình nghiên cứu của các đồng chí, của các viện, đã có ý nghĩa thiết thực như thế nào? Nếu

các công trình đó từ trước tới nay, nhất là từ mấy năm gần đây, có ý nghĩa thiết thực hoặc phần lớn có ý nghĩa thiết thực, thì đó là điều rất đáng hoan nghênh. Và hội nghị này, với mục đích tổng kết hoạt động của các viện, của các nhà nghiên cứu về vật lý, sẽ có ý nghĩa thiết thực.

Vì sao tôi nhấn mạnh với các đồng chí điều này? Vì hai lẽ, và hai lẽ cũng là một.

Lẽ thứ nhất là khoa học phải phục vụ, phục vụ kinh tế, phục vụ đời sống, phục vụ chiến đấu, phục vụ quốc phòng. Lẽ sống và tồn tại của khoa học là phục vụ. Tất nhiên, chữ phục vụ ở đây có nghĩa là phục vụ trước mắt, phục vụ lâu dài, phục vụ ứng dụng và phục vụ cơ bản, v.v... Hiện nay nước ta đang còn nghèo, chúng ta đang đòi hỏi khoa học và kỹ thuật có cống hiến thiết thực đối với kinh tế, đời sống, đối với con người. Đó là đòi hỏi rất cấp bách. Những người làm công tác khoa học và kỹ thuật của nước ta phải có ý thức rõ: khoa học làm gì, phục vụ thế nào?

Lẽ thứ hai là hiện nay ta có nhiều viện (nhiều là một cách nói), ở đó tập trung một số người làm công tác khoa học, một số thiết bị và dụng cụ không đến nỗi xấu và có nơi có thứ hiện đại. Những viện này đã làm được gì? Theo tôi biết thì việc nghiên cứu còn phân tán lắm! Thậm chí có những viện thuộc một Bộ lớn, hoặc thuộc một ngành rất quan trọng đang rất cần phát triển, người không ít, trang bị không kém, nhưng kết quả lại quá ít ỏi! Vì sao vậy? Vì ai muốn làm gì thì làm, không có ai chỉ đạo thống nhất, chẳng có mục tiêu phấn đấu trước mắt cũng như lâu

dài. Chung qui phục vụ chỗ nào, giải quyết vấn đề gì, thì không đâu trả lời được tốt cả! Vì lẽ đó, tôi muốn nhấn mạnh với các đồng chí: vật lí là quan trọng, rất quan trọng, có thể nó còn quan trọng hơn là người ta tưởng, đối với nước ta cũng vậy. Những người làm công tác vật lí phải chứng minh điều này, phải chứng minh bằng sự cống hiến thiết thực của ngành vật lí. Nền kinh tế của chúng ta đang còn lạc hậu, sản xuất các mặt của chúng ta chưa thật phong phú, đời sống của nhân dân còn thấp. Là những người làm công tác khoa học, chúng ta phải suy nghĩ nhiều về trách nhiệm của mình. Làm cái gì để đóng góp phần của mình vào việc nhanh chóng xóa bỏ tình trạng lạc hậu và nghèo nàn này của đất nước, làm thế nào để nhanh chóng nâng cao đời sống của nhân dân ta? Bản thân từng người phải làm gì? Cả viện phải làm gì cho thiết thực? Cả đội ngũ những người làm công tác khoa học, trong đó có những người làm công tác vật lí, phải làm gì? Vấn đề đặt ra có phải như vậy không? Tôi chắc các đồng chí cũng nghĩ như vậy. Bất cứ vì lẽ gì mà không hướng việc nghiên cứu vào những vấn đề thiết thực, giải quyết những vấn đề mà nền kinh tế, sản xuất, đời sống, cũng như cuộc chiến đấu của nhân dân ta đòi hỏi phải giải quyết đều là không đúng, không thể chấp nhận được. Tôi nhắc lại, nếu các đồng chí không đặt vấn đề như vậy, mà làm việc một cách «thên thang», không thiết thực thì đều là không đúng! Dĩ nhiên, thiết thực là thế nào thì phải suy nghĩ nghiêm túc, định rõ tính chất của nó, mức độ của nó, nhìn vào tác dụng trực tiếp, gián tiếp, trước mắt, lâu dài của vấn đề. Nhưng đầu sao cũng phải có cống hiến thiết thực. Tôi gọi i lớn như vậy để các đồng chí suy nghĩ, và phải suy nghĩ nghiêm túc! Nói «phải có cống hiến thiết thực» không có nghĩa là không cần cố gắng để nâng cao trình độ chuyên môn. Trái lại, phải cố gắng để nâng cao trình độ chuyên môn lên, càng cao bao nhiêu càng tốt bấy nhiêu. Nhưng đồng thời với nâng cao trình độ, phải làm cái gì thiết thực. Cũng có thể có nhiều khó khăn đấy. Nhưng cái khó nhất ở đây là tư tưởng chưa thông suốt đối với việc chuyên, vì chưa thấy sự cần thiết phải chuyên, cho nên không nghiên cứu để chuyên, để làm việc thiết thực. Vì vậy, chúng ta phải chuyển ngay từ tư tưởng, (trong nhận thức, rồi chuyển trong cách làm).

2. Điểm thứ hai tôi nói với các đồng chí, là phải nghiên cứu. Mọi người đòi hỏi các đồng chí nghiên cứu, và phải nghiên cứu nhiều

hơn nữa, nhưng là nghiên cứu một cách tập trung, đúng hướng, nhằm những mục tiêu cực kì quan trọng. Nhưng hiện nay khả năng của chúng ta còn rất hạn chế, Nhà nước ta đứng trước nhiều yêu cầu cấp bách của sự nghiệp chống Mĩ, cứu nước, của sự nghiệp xây dựng kinh tế, của sự nghiệp nâng cao đời sống của nhân dân nên chưa thể dành nhiều trang bị tốt cho những người làm công tác nghiên cứu. Thật vậy, làm sao lúc này Nhà nước có thể dành nhiều tiền của để trang bị nhiều phòng nghiên cứu, thí nghiệm hiện đại, đầy đủ tiện nghi cho các đồng chí được! Nhưng Đảng và Nhà nước ta quyết trong phạm vi khả năng của mình, đẩy mạnh sự phát triển của văn hóa, giáo dục, của khoa học và kĩ thuật, của nghệ thuật. Mỗi người chịu thiếu thốn một ít, chịu cực một tí trong đời sống hằng ngày để có thêm vốn phát triển văn hóa, giáo dục i tế, khoa học và kĩ thuật, nghệ thuật; phát triển một cách vững chắc, sáng tạo theo kiểu làm của Việt-nam ta. Dân tộc Việt-nam ta có nhiều đức tính rất quý! Ví dụ: từ thời trước, dù khổ cực bao nhiêu người dân ta cũng chịu đựng được, nhưng ai nấy đều muốn cho con em mình được đi học. Cùng với lòng yêu nước, tinh thần hiếu học và sự ham muốn tiến bộ, dân tộc Việt-nam ta đã làm nên nhiều sự nghiệp vĩ đại trong lịch sử của mình. Ngày nay, kế tục truyền thống ấy, nhất định nhân dân ta sẽ còn viết tiếp những trang sử anh hùng, không những trên mặt trận chống ngoại xâm mà trên các mặt trận khoa học, kĩ thuật, kinh tế, văn hóa, giáo dục và nghệ thuật!

Chúng ta hãy trở lại vấn đề phòng thí nghiệm! Trong hoàn cảnh hiện nay, Nhà nước chưa thể trang bị đủ phòng thí nghiệm tốt cho các đồng chí. Nhưng chúng ta vẫn có cách làm để có được. Đó là nhờ các nước anh em cho không. Đó là một cách làm! Ngoài ra, còn cách nào khác nữa? Các đồng chí hãy suy tính thêm. Làm sao trong một thời gian không lâu, chúng ta có tương đối đủ những phòng thí nghiệm với trang bị, với phương tiện cần thiết nhất để tiến hành nghiên cứu.

Các đồng chí, những người làm công tác khoa học ở nước ta ngày nay cần hiểu là phải sống, phải làm việc, phải nghiên cứu trong những điều kiện thiếu thốn như vậy. Nhưng đồng thời cũng phải thấy rất thuận lợi là được sống trong một nước vĩ đại, phục vụ một nhân dân vĩ đại, một sự nghiệp vĩ đại. Từ đó, sự cống hiến sẽ có tầm to lớn vô cùng! Nhất định chúng ta không để cái

khó bỏ cái khôn. Trái lại ! Từng người, từng cơ sở, từng tổ chức phải có cách tự trang bị lấy, Nhà nước sẽ giúp trong chừng mực khả năng cho phép. Theo tôi, trong lịch sử đã có sự thật với lẽ phải của nó trong hoàn cảnh lúc bấy giờ là : không nhất thiết những nơi có trang bị tốt nhất lúc bấy giờ đã nảy nở những phát minh lớn nhất ! Có khi những phát minh vĩ đại nhất đã nảy sinh từ những nơi nghèo nàn, thiếu thốn ! Có phải vậy không các đồng chí ? Dĩ nhiên, bây giờ thì có hơi khác : ở các nước tiên tiến, nghiên cứu khoa học phải đi đôi với hiện đại, đi đôi với tập thể ; nó đến trình độ, và nó ở vào một cách làm mà, nếu thoát li cái hiện đại, cái cực kì hiện đại, thoát li cái tập thể lớn, thì khó lắm ! Nhưng, đối với chúng ta bây giờ, chưa có cái gì hiện đại, nếu ta đòi hỏi quá cao thì làm gì có ! Cho nên, tôi nghĩ rằng không cần những thiết bị hiện đại, cực kì hiện đại, ta cũng có thể phát minh. Dĩ nhiên là những phát minh hợp với yêu cầu của ta trong sự nghiệp chống Mĩ, cứu nước, trong sự nghiệp xây dựng kinh tế, trong sự nghiệp nâng cao đời sống của nhân dân ta. Nhất định ta không làm lại những việc mà người ta đang làm, ví dụ như nghiên cứu về vũ trụ, vì việc đó chưa cần đối với chúng ta ! Sau này cần, ta sẽ vận dụng kết quả nghiên cứu của thế giới cũng được. Bây giờ chúng ta dành sức lực để làm những việc thiết thực đối với chúng ta : làm sao nông nghiệp khá lên, làm sao có giống cây trồng tốt, chăn nuôi phát triển nhanh, làm sao công nghiệp phát triển mạnh, làm ra than ở nước ta thế nào, nhiệt điện và thủy điện ở nước ta có những vấn đề khoa học và kĩ thuật gì, cơ khí có những vấn đề gì, vật liệu xây dựng, xi măng, gạch, ngói có những vấn đề gì ? Nhiều vấn đề đáng nghiên cứu lắm. Và nếu ta có những phát minh lớn — lớn đối với nước ta — ở chỗ nó có hiệu quả ứng dụng có ích nghĩa, thì đó là tốt. Nếu các đồng chí hiểu biết về những yêu cầu của nền kinh tế hiện nay của ta, những yêu cầu của các ngành sản xuất lớn của ta, thì các đồng chí sẽ thấy ngay những lĩnh vực mà khoa học và kĩ thuật phải có cống hiến thiết thực trước mắt.

Đó là một i lớn mà hôm nay tôi nói với các đồng chí. Các đồng chí hãy suy nghĩ, luôn luôn suy nghĩ về i này, luôn luôn đối chiếu với công việc của mình. Các đồng chí cũng biết ở các nước tiên tiến, xã hội chủ nghĩa cũng như tư bản chủ nghĩa, nói chung các viện nghiên cứu làm việc một cách có hạch toán, nghĩa là bỏ bao nhiêu tiền thì phải làm nên

những công trình gì, đáng giá bao nhiêu. Họ không làm ăn như mình. Họ giàu, nhưng họ biết tính toán, biết quản lí. Trái lại, ta còn nghèo, người ít, phương tiện ít, làm ăn lại « thênh thang » vô cùng ! Tôi nói vậy có quá không, các đồng chí ? Không quá đâu ! Chúng ta phải mau mau chấm dứt cái kiểu làm ăn vô trách nhiệm này. Phải gắn công việc nghiên cứu với yêu cầu của nền kinh tế, của sản xuất. Gắn các công trình nghiên cứu với xí nghiệp, với một ngành, gắn việc nghiên cứu với xí nghiệp, với cơ sở. Lại còn phải gắn trong giảng dạy.

Các đồng chí tham dự hội nghị cần chú ý : ngoài phục vụ kinh tế, phục vụ sản xuất, còn cần chú ý đến công tác giảng dạy. Chúng ta phải quan tâm đến việc đào tạo đội ngũ những nhà khoa học tương lai, những nhà trí thức xã hội chủ nghĩa cho tương lai. Muốn vậy, các đồng chí phải giảng dạy và giúp vào việc giảng dạy cho tốt. Hiện nay chúng ta chưa có đội ngũ những nhà vật lí như chúng ta mong muốn, về lượng, về chất, về trình độ, về cống hiến, chưa có nhiều người rất giỏi. Nếu con em chúng ta, hiện đang học ở các trường phổ thông, các trường đại học, được học tập vật lí tốt, thì ngày mai, ngày kia chắc chắn ta sẽ có nhiều người giỏi hơn. Cho nên, lo giảng dạy về vật lí là đúng. Nhưng đừng quên là giảng dạy vật lí cũng khó lắm ! Bộ Đại học và Trung học chuyên nghiệp phải tổng kết kinh nghiệm từng thời kì về giảng dạy nói chung, và về giảng dạy khoa vật lí nói riêng, tìm ra cách giảng dạy tốt nhất : người thầy mất ít thì giờ soạn bài và giảng bài, trẻ em học nhanh và hiểu nhanh. Như vậy, lợi ích biết bao nhiêu ! Hàng triệu học sinh, hàng chục vạn thầy giáo, bao nhiêu hứa hẹn của cả một thế hệ ! Chúng ta nghèo, trường sở của chúng ta chưa tốt, dụng cụ thí nghiệm chưa nhiều nhưng ta có những người thầy giáo giỏi, giảng dạy một cách thông minh, học trò biết học một cách thông minh, như vậy là tốt, là tiến bộ. Và ở đây, tôi đã nhắc lại nhiều lần vấn đề này, nếu ở nhà trường ta dạy cho học sinh của chúng ta biết dùng trí thông minh để hiểu bài và nhớ bài thì đó là điều quý nhất, chứ không phải học thuộc lòng bài này, bài nọ rồi lặp lại như vẹt tập nói hằng ngày. Đó là điều mà các đồng chí làm công tác giảng dạy chú ý !

3. Tôi nói mấy điểm về *phạm chất của những người làm công tác nghiên cứu khoa học*.

Trước hết, người làm công tác khoa học ở nước ta, muốn xứng đáng với tên gọi này, phải say sưa. Phải có say sưa mới có khoa học. Và làm khoa học nhất định phải say sưa,

Vi sao? Vi phải tập trung suy nghĩ dữ lắm, phải bắt bộ óc làm việc nhiều, rất nhiều mới tìm ra được một điều mới! Không những phải say sưa một cách kiên trì, mà còn phải biết say sưa, phải có trình độ để say sưa thì mới phát minh ra những cái mới. Tôi nói điều này với các đồng chí là vì trong chúng ta hiện nay còn nhiều người dễ mất cái say sưa này lắm! Nếu những người làm công tác khoa học mà không say sưa, những người chung quanh không tạo cho các đồng chí những điều kiện để say sưa nghiên cứu thì không có khoa học, không có phát minh! Đi cày ruộng cũng phải say sưa với việc cày ruộng! Nhưng cái say sưa của việc đi cày khác với cái say sưa của người làm công tác nghiên cứu, thí nghiệm, phát minh. Thật ra, sống trong lòng Tổ quốc Việt-nam ta trong thời đại này, chúng ta rất đáng say sưa: say sưa vì nước, vì dân, vì sự nghiệp cách mạng và vì những thắng lợi của sự nghiệp cách mạng, say sưa vì ngành của mình là ngành vật lí đang cần phải phát triển, phải có cống hiến ngày càng lớn, phải có những phát minh, phải có đội ngũ lớn mạnh nhanh chóng về lượng, về chất, phải tiến lên trình độ cao để đóng góp nhiều hơn, để xứng đáng nhiều hơn... Có phải không các đồng chí?

Từ đức tính của người làm công tác khoa học là say sưa, đưa đến một đức tính khác rất cần thiết, đó là *vô tư*. Vô tư, hay nói đúng hơn, là toàn tâm toàn ý nghiên cứu để phục vụ, không vì một lẽ nào khác. Và nếu vì một lẽ khác thì nó hạ thấp ý nghĩa và tác dụng của người làm khoa học! Từ xưa đến nay là như vậy, ở nước ta và trên thế giới cũng như vậy. Những nhà khoa học lớn là những người có tâm hồn rộng lớn, cao đẹp. Nếu không có tâm hồn rộng lớn, cao đẹp vì lí tưởng, vì sự nghiệp cách mạng mà phấn đấu thì không làm nên, hoặc rất khó làm nên sự nghiệp lớn. Người làm công tác khoa học của Việt-nam, hoặc nói rộng ra là người Việt-nam chúng ta, lại phải có niềm *tự hào dân tộc*. Bất cứ làm việc gì, chúng ta phải luôn luôn xuất phát từ niềm tự hào dân tộc. Đó là một tất nhiên, vì dân tộc ta trải qua bao nhiêu năm phấn đấu, đã làm nên nhiều sự nghiệp vĩ đại rất đáng tự hào. Tự hào dân tộc là hoàn toàn đúng. Chúng ta nói tự hào dân tộc là gắn liền nó với *tinh thần quốc tế vô sản*. Hai cái đó không trái nhau mà rất gần với nhau. Chúng ta phải có lòng tự hào dân tộc để vươn lên, để đóng góp ngày càng xứng đáng vào sự nghiệp cách mạng thế giới. Chúng ta sẽ không cần phải nhiều thời

gian lắm để làm nên sự nghiệp về khoa học và kĩ thuật, ở đây là vật lí. Chúng ta đang đứng trước nhiệm vụ to lớn và triển vọng sáng sủa, nhất định chúng ta phải vươn lên, và chúng ta rất có khả năng để vươn lên nhanh chóng. Kinh nghiệm về cuộc đấu tranh vũ trang và lực lượng vũ trang của chúng ta đã chứng tỏ: lực lượng vũ trang của ta đã trưởng thành trong khói lửa của cuộc chiến đấu, nó không thoát li cuộc đấu tranh của dân tộc ta, và chính cuộc đấu tranh của dân tộc ta đòi hỏi nó phải lớn lên, tiếp sức cho nó lớn lên, nhanh chóng kịp với yêu cầu chiến đấu. Nó đã trưởng thành với tốc độ phi thường và đã hoàn thành xuất sắc những nhiệm vụ mà cách mạng đòi hỏi. 25 năm nay là 25 năm leo thang của cuộc chiến tranh để quốc xâm lược nước ta: Pháp là một bước thang, nhưng Mĩ lại là một bước thang. Cuộc chiến đấu của nhân dân ta chống Mĩ cũng trải qua bao nhiêu bước thang và đã lớn lên nhanh chóng. Thế thì, đối với các đồng chí, ngành vật lí có lớn lên được như vậy không? Nếu các đồng chí trả lời là không được thì không có lẽ phải nào! Vậy các đồng chí cần suy nghĩ để làm sao lớn mạnh nhanh chóng, và làm sao có khả năng lớn mạnh nhanh chóng. Tất nhiên, lòng tự hào dân tộc đòi hỏi *i chí phấn đấu, i chí quyết chiến, quyết thắng*. Tất cả những điều này chúng ta thường nói đã quen và nghe đã quen! Bây giờ phải làm sao quán triệt nó trong nhận thức, trong tâm hồn, trong quan niệm, trong việc làm của mình, để lớn lên, lớn lên nhanh chóng. Tôi nghĩ, phải nói thêm rằng tự hào không trái với khiêm tốn! Trong các đồng chí có những hiện tượng thiếu khiêm tốn không? Điều thường xảy ra là ở những đồng chí có trình độ cao, có cống hiến, có thành tích thì dễ nảy sinh tư tưởng thiếu khiêm tốn! Chúng ta nhất định không dung thứ những khuynh hướng tư tưởng không lành mạnh này. Các đồng chí cần luôn luôn tự kiểm tra mình và thường xuyên đấu tranh không khoan nhượng chống tư tưởng thiếu khiêm tốn. Khoa học là khiêm tốn; vì khoa học là vô cùng, không có giới hạn. Khi nào người làm công tác khoa học tự mãn với mình, thiếu khiêm tốn với bạn thì từ lúc đó, người ấy đã tự ghim bước chân mình lại trên con đường đi tới những đỉnh cao vô hạn. Khoa học kì lạ lắm: khi người ta chẳng biết gì hết thì không nói rồi, nhưng lúc người ta bắt đầu hiểu biết thì càng thấy phải làm gì nữa, vươn lên nữa, không thể dừng ở trình độ đã có. Vì vậy các nhà khoa học lớn đều rất khiêm tốn, trước hết

với đồng nghiệp của mình! Khiêm tốn ở đây có nghĩa là đoàn kết, là hợp tác rất anh em, là nhường nhịn nhau. Điều này rất cần thiết, các đồng chí cần hết sức chú ý.

4. Cuối cùng tôi nhắc lại với các đồng chí quan điểm và cũng là một đòi hỏi lớn của Đảng và Nhà nước ta đối với những người làm công tác khoa học và kỹ thuật: phải *vừa đả vừa chuyên*. Những điều tôi nói ở trên với các đồng chí thuộc về đả hay về chuyên? Thực ra cũng khó mà phân biệt cho nên phải đả và chuyên, chuyên và đả. Trong chế độ ta, ở nước ta, nếu đồng chí không phải là đả thì khó chuyên lắm! Nhưng đả ở đây là gì? Đả đây chính là những điều tôi vừa nói với các đồng chí ở trên, ngoài ra không có gì khác! Về chỗ này, sự đánh giá của một số người thường không đúng! Người ta cho rằng đả có nghĩa là «ngao ngoãn», nghĩa là «anh làm tôi vừa lòng», nghĩa là «anh nhớ nghị quyết», nghĩa là... Không phải! Đối với người làm công tác khoa học, đả là phục vụ, đả là cống hiến, đả là say sưa tìm tòi, suy nghĩ phát minh vì nghĩa lớn, vì sự nghiệp cách mạng! Đả là như

vậy, không phải là cái gì khác! Anh có thể đăng tri trong lúc họp bàn chuyện linh tinh bởi vì anh đang say sưa suy nghĩ một vấn đề nghiên cứu về khoa học mà anh không thể rời ra được. Như vậy là anh đả hay không đả? Tôi cho rằng như vậy là đả. Chắc các đồng chí cũng đồng tình với tôi. Nhưng chưa hẳn mọi người khác đã dễ dàng nhất trí! Tuy vậy, các đồng chí phải kiên trì chân lí. Và mặc dù trong một thời gian nào đó, có thể có sự hiểu lầm của người khác, chúng ta vẫn cứ kiên trì chân lí vì đó là cái lẽ phải của Đảng ta. Mọi việc sẽ được giải quyết từng bước. Vì sao vậy? Vì chúng ta xây dựng chủ nghĩa xã hội trên cơ sở những cái cũ lắm. Cái cũ khó nhất, không phải là cái cũ ở nền kinh tế mà chính là cái cũ trong suy nghĩ, trong tác phong làm việc, trong cung cách làm ăn, nó cản trở nhiều lắm trong việc xây dựng một nền kinh tế xã hội chủ nghĩa. Cái cũ đó là tính tình, cách nghĩ, cách làm của người sản xuất nhỏ. Trong lĩnh vực khoa học này cũng vậy. Những «thứ quý» đó của người sản xuất nhỏ không thể cho chung sống với những người làm công tác khoa học và kỹ thuật! Vì vậy chúng ta phải kiên trì.

Tất cả những điều tôi nói với các đồng chí là sự đòi hỏi, đòi hỏi rất gần của Đảng ta, Nhà nước ta và nhân dân ta đối với những người làm công tác khoa học kỹ thuật, đối với những người làm công tác vật lí. Chúng ta phải đòi hỏi nhau rất nhiều, bởi vì tình hình đang đòi hỏi chúng ta rất nhiều. Phải chuyển mạnh trong suy nghĩ, trong quan niệm, trong nhận thức, trong cách làm ăn. Trên cơ sở những điều thiết thực mà hội nghị này sẽ đem lại, các đồng chí hãy cố gắng vươn lên làm tốt hơn rất nhiều mọi nhiệm vụ mà nền kinh tế quốc dân, mà cuộc chiến đấu, mà đời sống của nhân dân đòi hỏi những nhà khoa học, ở đây là những người làm công tác vật lí. Cái đòi hỏi của tôi cũng trở lại chỗ đó, là làm ăn thiết thực. Là những người nghiên cứu vật lí, một lĩnh vực có liên quan đến rất nhiều ngành khác, các đồng chí cần có kế hoạch làm việc toàn diện, phải có tổ chức phân ra mấy tiểu ban để đi sâu vào các chuyên đề, có chỉ đạo, có hướng dẫn để tiến tới có những cống hiến thiết thực hơn nữa. Trên cơ sở ấy mà tập hợp đội ngũ, tổ chức đội ngũ, tăng cường đội ngũ, phát triển đội ngũ những người làm công tác vật lí để ngày càng đóng góp nhiều hơn vào sự nghiệp cách mạng chung của dân tộc.

Để kết thúc câu chuyện hôm nay, tôi nói thêm về vấn đề sinh hoạt và học tập. Sinh

hoạt chính trị đối với chúng ta là rất cần thiết và rất quan trọng! Nhưng hiện nay nhiều nơi tổ chức sinh hoạt chính trị không tốt, không có nội dung thiết thực, tản mạn, linh tinh, mất quá nhiều thời gian. Chúng ta cần cải tiến cho tốt hơn. Đi đôi với sinh hoạt chính trị, phải có sinh hoạt chuyên môn: giữa những người làm công tác khoa học, giữa những người làm công tác văn học, giữa những người thầy thuốc... Đối với các đồng chí cũng vậy, phải có sinh hoạt giữa những người làm công tác vật lí, làm sao sinh hoạt có nội dung phong phú để mọi người hào hứng và hăng say. Hoạt động nào cũng vậy, đối với ngành vật lí lại càng như vậy, nó đòi hỏi phải sống với nhiều ngành, nhiều người trong nước, ngoài nước. Người làm khoa học phải vừa rất tự hào, vừa rất khiêm tốn, phải đoàn kết với nhau, phải hợp tác với nhau, phải nhường nhịn nhau, rất thân ái với nhau cùng nhau học hỏi, cùng nhau cống hiến cho sự nghiệp chung. Mong rằng sau hội nghị này có sự chuyển biến rõ rệt, mạnh mẽ trong công việc và trong sinh hoạt của các đồng chí. Muốn vậy, tôi nhắc lại: trước hết phải có sự chuyển biến trong suy nghĩ và trong nhận thức rồi từ đó mà có chuyển biến trong quan hệ với nhau và trong tác phong làm việc.

Chúc các đồng chí thành công!